

BA TË YENE WEU KE AUSTRALIA LUÖI THIN NYIC

NYOOTH DE DHEN DE WEU,
KU DHENDË YENE KE LOM NË
KET (CREDIT CARD)

YOC DE RIAI

CUIËRPINY DE BILL DE PIU KU
KARABA, KU MAC, KU DHOL BENE
CIN DE WEU DHUÖK NHOM PINY

BA TË YENE WEREEK KE TÖU DE
WEU TE NÇØJ AKUNHOM DE JUIËR
DE WEU CIT CENTRELINK BA NYIC

Cuer piny de weu ke bill ku dhuk
be në weu dhuk nhim piny

1. Thic maktam dun de karaba ku ke de mac ku jiel ya ke de piu në dhël piölic leu bin weu ya cuat piny në niin ke their ku ljuan man ye keek col (fortnight) në nyin bin bill ya cuat piny ke dit në piëi ke diak.
2. Ku dhol dë leu bin ya cuar piny ee dhol de Centrelink man ye col center pay ku na kör ba nyic ke yin lò thic Centrelink bi luöi yü.
3. Ye kandun de Centrelink gam bene weu ya dhuk nhim piny, kët cit man yi pension card ku Health Care Card. Ye ke nyuth koc ke maktam de tooc (Post Office) te le yin bill kan piny. Në baj de ka ye ke lœ kan piny në akunhom de kënë weu piny, weu ke yi karaba, mac ku piu ke yin game limira dunde jääth (telephone).
4. Na kör cin koor ba ya cuar piny në baj de yi karaba ke yin ye karaba thiék te bi yin bei yotdu. Ku ye ka cin lusi thiék te cin yin ke loi në keek.
5. Ku ye bëu ku thiék te lui a leth (heater) de yot ku thiéke awëér e ya.
6. Ye than de waak cō kor ka ba ya waak në than cekic.
7. Ku tij mathurai ye lil ku loi keek.
8. Ku ye tony kum nhom tê thér yin.
9. Ku ye mac de thar cō kor ci bë dit arëetic, cō ye tō në 40 watts.

Ye ño yene ye ya miit de weu në bënjic lò bënjë yic (Direct Debit) ku tém ye akunhom de weu ke tem (Centrepay)?

1. Direct debit ee dhol de kuany de cok de riçp. Ee dhol yene weu miit në bëj du yic në thaas ca juir we koc ke bëj.
2. Direct debit aleu bë piath në ño, yin ce nhom ye maar në cuiér piny de weu.
3. Na ye lui në direct debit, ke yin kör ba dhaman ye weu ku ben në bëj du yic ya nyic.
4. Na ye cin weu juic ne bëj du yic man yen weu miit thin në thaas miite weu ke koc ke bëj akum yin në weu cit gol në \$30 leer në \$50 thaas thok eben thaaj ye në weu miit ku cin ke yok ne bëndu yic.
5. Na ye to wene ajuier de direct debit ku kör ba riçp, ke yin gaare akunhom de maktam de ajuier de ken piny de weu ku akunhom de bëj. Centrepay ace direct debit ku ka ce têu de weu në bëj du yic. Ee ke ye Centrelink loi. Centrelink e loom në weu ku yic e ke ken weu kuun ye ke yin yiin guo tau ne account du yic. Na ye Centrepay yen në ca loi ke yin cin kum në kë cen bë ya bëj du yen në miit tic.

Loan: dhënde weu

1. Weu noj gel, aka ci keek ya mäi nhim, aye keek mäi nhim ka ci yoc në keek cit riai ka yot. Na ca cin kë cuer yin ke piny, ee ka loom yot ka riai.
2. Weu cin gel, aye weu cin ke cë ya dam në ke nhim. Aye keek gam abac acin kë dun löm ku na lɔ cul bën kë ka ke dhie ye ke dhiet në loan nhomë aye jui.
3. Bënj ace weu juic ye loom ci akunhiïm kök ke weu kë. Na kör ba dhen, ee ka kör ba dhil nyic ye weu ke de ba ke dhiet në nhim të le yin cut.
4. Dhiet de weu (interest) e cin de weu ye loom akutnhom de bënj ye weu juar weu dhen keek në raan në bënjic.
5. Në thaa thok eben akör ba nyic apiath ajuier de dhen ke yin kë dhek ka kör raan nyic yene apiath bi yi kuony.
6. Tham ba dhil ya nañ nyic ke yin ken guo dhen ku cin werej ca thany ku ye weu ke dë ba keek ya kan piny në pëei ku ba tiñ na leu ka ci leu.
7. De kör ba nyic ee na ca gau ba cut, ke yin kum ba weu juic col.

Yoc de riai

1. Na yoc riai të yene rieth yac thin, kë them ba limira thiec apiath. Ku them ba dhil nyic lan cenë akunhom yoc cin në noj keek ke nyic nan ce ke goor. Thic ran yec në were de yec de rieth bë nyuth yin. Kë yen nyuoth na ci pal yoc.
2. Akör ba nyic ee ya na noj raan noj weu ken tɔ në riai kou ka ba koc ke tiit de rieth ce ke goor yuou në 131 171.
3. Du werej de yoc de riai thany ke yin daa piu yi ba yoc ka ci bë yoc. Tiñe röt raan ca game piou bi kony në kuan de ke ci goor.
4. Raan ci goor ye yec në rieth alue bi dhil nyuoth,
 - (I) Werej cen në ye goor
 - (ii) Cadaa de kuëth pieth
 - (iii) Thëm de lönde
 - (iv) Rin ke ran theer enoj riai
 - (v) Cin de weu cen në ke riai loi.
5. Na yi yoc të yen rieth yac thin, ke yin yin në niin ke diak bin ke yinhom taak ku bin ke yi nhom geer. A ci kör ba werek thany kë yin dapiou ku beer ci yoc.

6. Na yoc rian ke në kan yoth ke ka ci leu ba dhuȫ nhom ku na yocce enoj raan de riai ke dhuñ de ariir aret
7. Na kuc a dëi apith ku yin yoc në riai, ke ka ljuen ba raan juur raan bi kony në ljende rian piath ku na ce yen ke yin jaame we koc ke RACV ku ka bë yin kuony.
8. A cin raan ye päl bë gëér kë cin cada de geer ku na gëëre wu ya, ke koc ke cölde rieth a ci yin cut të noj en kë loi röt.
9. Raan piøj apieth bë geer ke ne raan ce geer jiim yic ku tœu L de në riai nhom tuenj ku cien.

Credit Cards (dhëen ce juir de ket)

1. Credit card ee dhëen de weu a ke kede e ka ken jal luel ku ka cin ke ye dam në kat nhom.
2. Credit card ayene 15% lɔ në 30% dhiet të jol yin cut.
3. Credit card anoj weu ye ke kan piny në piei thok eben na cak lɔ yoc në yen ka ci cak yoc ke yin dhil weu kan piny.
4. Credit card anej thaa ye yien yin bin weu kë col ku ka cin kë ye dhiet, ku na ca thaa dhonj thok ke yin jel weu koc gaam.
5. Na ca güä ke yin keen weu kan piny, kë yin yenë weu dhit në piei thok eben ku ci beer thök.
6. Na cak yin tuoi kat thanduk du yic ke yin dune thany në ke kuc, dhuk nhom, dhue keek.
7. Apieth ba nañ nyic në ket, aleu bi gual nyin ee të yene keet luoi thin.
8. Na ca weu diäk dhëen në katic kë ka koc yic ba keek cöl kene ka koc loi keek.
9. A ci pieth ba dhëen acän aci bej luel ye yin noj weu na ljeni yic lɔ rier ba weu dhuk miak ke yin lɔ nuan.

DHËN DE KEET KU DHËN DE WEU AYE DHÖL YENE KE BËJ MIOC YIC KE CI NYIC

A JUIER CI A KUTNHOM DE LËEK DE
ABAKÖK PINY DE MELBOURNE KU JÖL
YA AKUTNHOM DE KOC KE JIEM